

GENERALINĖS ADVOKATĖS
VERICA TRSTENJAK IŠVADA,
pateikta 2007 m. lapkričio 29 d.¹

I — Įžanga

narės kalbos vartojimo korespondencijai tarp šalių ir su viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis.

1. Ši byla susijusi su 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse 8 straipsnio 1 dalies aiškinimu² ir su konkrečiu klausimu, ar adresatas gali atsakyti priimti įteiktiną užsienio šalies dokumentą, kai nors įteiktinas ieškinys užsienio civiliniame procese yra išverstas į valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybinę kalbą, šio ieškinio priedai į šią valstybinę kalbą neišversti, o adresatas tvirtina nesuprantantis perduodančios valstybės narės kalbos, nors, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sudarė sutartį, kurioje susitarė dėl perduodančios valstybės

2. Šis *Bundesgerichtshof* (Vokietijos Aukščiausiasis Federalinis Teismas) prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant *Industrie- und Handelskammer Berlin* (Berlyno pramonės ir prekybos rūmai) (toliau – *IHK Berlin*) ieškinį architektų biurui *Nicholas Grimshaw & Partners Ltd* (toliau – *Grimshaw* biuras), pagal Anglijos teisę įsteigtai bendrovei, dėl žalos atlyginimo dėl su trūkumais atliktų pastato planavimo darbų. *IHK Berlin* pareiškė *Grimshaw* biurui ieškinį dėl garantijos. Atskirame procese šalys ginčijasi, ar ieškinys *Grimshaw* biurui buvo įteiktas tinkamai. Į bylą buvo įtraukta Achene įsikūrusi bendrovė *Ingenieurbüro Weiss und Partner GbR* (toliau – *Weiss* biuras).

1 — Originalo kalba: vokiečių.

2 — OL L 160, p. 37; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 227.

II — Teisinis pagrindas

3. Reglamento Nr. 1348/2000 aštuntoje ir dešimtoje konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„8) kad būtų užtikrintas veiksmingas šio reglamento įgyvendinimas, įteikiamus dokumentus priimti atsisakoma tik išimtiniais atvejais.

10) adresato interesams apsaugoti dokumentai turi būti parengti įteikimo vietos valstybine kalba ar viena iš jos valstybinių kalbų, ar kita adresatui suprantama kilmės valstybės narės kalba.“

4. Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Atsisakymas priimti dokumentą

1. Gaunančioji agentūra informuoja adresatą apie tai, kad jis gali atsisakyti priimti perduodamą dokumentą, jeigu jis parengtas kita kalba, nei bet kuri iš toliau nurodytų kalbų:

a) valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba, jeigu toje valstybėje narėje yra kelios valstybinės kalbos, tos vietos, kurioje turi būti įteiktas dokumentas, valstybine kalba ar viena iš jos valstybinių kalbų, arba

b) adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba.“ (Pataisytas vertimas)

III — Esminės bylos aplinkybės, pagrindinė byla, prejudiciniai klausimai ir procesas Teisingumo Teisme

5. Remdamiesi 1994 m. vasario 16 d. architekto paslaugų sutartimi, *IHK Berlin* iš Londone įsikūrusio *Grimshaw* biuro, pagal Anglijos teisę įsteigtos bendrovės, reikalauja žalos atlyginimo dėl su trūkumais atliktų planavimo darbų. Pagal minėtą sutartį šis biuras buvo įsipareigojęs atlikti statybos projekto Berlyne planavimo darbus. Architekto paslaugų sutarties 3.2.6 punkte šalys buvo susitarusios:

„Paslaugos teikiamos vokiečių kalba. Korespondencija tarp *IHK Berlin* ir *Grimshaw*

biuro bei valstybės įstaigų ir institucijų tvarkoma vokiečių kalba.“

nurodytus trūkumus. Tačiau, *Bundesgerichtshof* duomenimis, *Grimshaw* biurui iki ieškinio pareiškimo nebuvo žinomi visi priedai, visų pirma raštai dėl trūkumų nustatymo ir pašalinimo bei dėl atitinkamų išlaidų. Be to, priedų, kuriais remiasi *IHK Berlin*, turinys iš dalies atpasakotas ieškinyje.

Šios architekto paslaugų sutarties 10.2 punkte susitarta:

„Ginčai nagrinėjami Berlyno teismuose“.

Šios architekto paslaugų sutarties 10.4 punkte susitarta:

7. 2002 m. gegužės 29 d. ieškinys, kuriuo *IHK Berlin* reikalavo iš *Grimshaw* biuro atlyginti žalą pagal architekto paslaugų sutartį, vokiečių kalba šiam biurui buvo įteiktas dar 2002 m. gruodžio 20 dieną. *Grimshaw* biurui iš pradžių atsakius priimti ieškinį, nesant vertimo į anglų kalbą, į šią kalbą išverstas ieškinys ir vokiečių kalba surašyti priedai be vertimo jam buvo įteikti Londone 2003 m. gegužės 23 dieną.

„Šiai sutarčiai taikoma Vokietijos teisė“.

6. *IHK Berlin* pateikė Vokietijos teismams ieškinio ir visų priedų, kuriais rėmėsi savo ieškinyje, kopijas, kad jos būtų įteiktos *Grimshaw* biurui. Tarp minėtų priedų yra šalių sudaryta architekto paslaugų sutartis, papildomi susitarimai prie šios sutarties bei jų projektai, išrašas iš paslaugų sąrašo ir keliolika, tarp jų ir *Grimshaw* biuro, raštų, susijusių su korespondencija su įmonėmis, kurioms buvo pavesta nustatyti ir pašalinti

8. 2003 m. birželio 13 d. laišku *Grimshaw* biuras užginčijo dokumentų įteikimą kaip turintį trūkumų, nes priedai nebuvo išversti į anglų kalbą, ir dėl šios priežasties pagal Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį atsisakė priimti ieškinį, kurio įteikimą laiko netinkamu. Be to, *Grimshaw* biuras rėmėsi senaties termino suėjimu ir patraukė į bylą *Weiss* biurą, kuris Vokietijos teismų procese dalyvauja kaip įstojęs į bylą asmuo.

9. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas) tarpiniu sprendimu konstatavo, jog 2003 m. gegužės 23 d. ieškinys buvo įteiktas tinkamai. *Grimshaw* biuro apeliacinį skundą *Kammergericht Berlin* (Aukštesnysis apygardos teismas) savo sprendimu atmetė. Dėl šio *Kammergericht Berlin* sprendimo į bylą įstojęs asmuo – *Weiss* biuras – pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Bundesgerichtshof*.

10. *Bundesgerichtshof* pažymi, kad, remiantis Vokietijos civilinio proceso kodeksu, ieškinys, kuriame yra nuorodos į priedus, sudaro su šiais priedais nedalomą visumą, ir kad atsakovas turi gauti visą savo gynybai reikalingą informaciją, kurią nurodo ieškovas. Taigi, jo nuomone, ar ieškinys tinkamai įteiktas, negalima vertinti atskirai nuo priedų įteikimo, nes esminė informacija tariamai išplaukia iš paties ieškinio ir teisė būti išklaustam užtikrinama tuo, kad atsakovas dar turės pakankamai galimybių gintis nagrinėjant bylą.

11. Nukrypti nuo šio principo galima tuomet, kai atsakovo poreikiui gauti informaciją nebuvo padaryta esminės neigiamos įtakos, pavyzdžiui, dėl to, kad prie ieškinio nepridėtas priedas išsiųstas beveik tuo pačiu metu, kai buvo pareikštas ieškinys, arba dėl

to, kad atsakovui visi dokumentai jau buvo žinomi prieš pareiškiant ieškinį. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad šioje byloje *Grimshaw* biurui nebuvo žinomi visi raštai, visų pirma tie iš jų, kurie susiję su trūkumų nustatymu ir pašalinimu bei su atitinkamomis išlaidomis. Tokie raštai negali būti laikomi nereikšmingomis detalėmis, nes nuo jų vertinimo gali priklausyti sprendimas pateikti atsiliepimą į ieškinį.

12. *Bundesgerichtshof* taip pat pažymi, kad nė vienas iš atstovavimo įgaliojimus turinčių *Grimshaw* biuro darbuotojų nesupranta vokiečių kalbos, ir laikosi nuomonės, kad Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis gali būti aiškinama taip, jog nėra galimybės atsisakyti priimti dokumentą dėl to, kad nebuvo išversti priedai. Taip yra todėl, kad Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalyje nieko neminima apie atsisakymą priimti dokumento priedus. Be to, įteikimo prašymams Europos Sąjungos valstybėse narėse pagal Reglamento Nr. 1348/2000 4 straipsnio 3 dalies pirmą sakinį naudotinoje ir reglamento priede pateiktoje tipinėje formoje būtina pateikti tik duomenis apie

perduodamo dokumento pobūdį ir jo kalbą (6.1 ir 6.3 tipinės formos punktai), bet ne apie jo priedus, kurių atveju pakanka nurodyti jų kiekį (6.4 tipinės formos punktas). Tačiau, *Bundesgerichtshof* manymu, reikšminga tik tai, ar nagrinėjamas dokumentas yra įteiktinas dokumentas Reglamento Nr. 1348/2000 prasme, o tipinės formos struktūra negali turėti įtakos šiam klausimui.

surašyti tokia kalba, kuri galiojančiu šalių susitarimu buvo pasirinkta, sudarant sutartį. *Bundesgerichtshof* atkreipia dėmesį į silpnas, galbūt apsaugos reikalingas šalis, pavyzdžiui, vartotojus tarptautinių sutarčių atveju, kurie sutartimi sutiko, kad korespondencija būtų tvarkoma verslininko kalba. Vis dėlto nagrinėjamu atveju *Grimshaw* biuras sutartį sudarė vykdydamas savo ūkinę veiklą. Teismo nuomone, nematyti jokio ypatingo šio biuro apsaugos poreikio ir būtinybės pripažinti jo teisę atsisakyti priimti dokumentą.

13. Tuo atveju, jei atsisakyti priimti dokumentą būtų galima vien dėl to, kad neišversti priedai, *Bundesgerichtshof* teigia manąs, jog vien to, kad sutartyje ieškovas ir atsakovas susitarė, jog korespondencija tvarkoma vokiečių kalba, nepakanka, kad būtų paneigta atsakovo teisė atsisakyti priimti dokumentą pagal Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punktą. Ši sąlyga nereiškia, kad atsakovas supranta kalbą Reglamento Nr. 1348/2000 prasme.

15. Kadangi *Bundesgerichtshof* kyla abejonių dėl Reglamento Nr. 1348/2000 aiškinimo, jis sustabdė bylos nagrinėjimą ir pateikė Teisingumo Teismui tokius prejudicinius klausimus:

14. Galiausiai tuo atveju, jei sutarties sąlyga negali būti pagrįsta kalbos mokėjimo prezumpcija, *Bundesgerichtshof* kelia klausimą, ar atsisakyti priimti ieškinį, kurio priedai nebuvo išversti, galima visais atvejais, ar vis dėl to yra išimčių, pavyzdžiui, jei atsakovas jau turi priedų vertimą arba jei priedo turinys pažodžiui pakartotas išvers-tame ieškinyje. Taip galėtų būti ir tuomet, kai kaip priedai perduodami dokumentai

1. Ar Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad adresatas neturi teisės atsisakyti priimti dokumentą pagal Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį, jei valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba nesurašyti tik įteikiamo dokumento priedai?

2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai:

Ar Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad adresatas „supranta“ perduodančios valstybės narės kalbą reglamento prasme vien jau todėl, kad, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sutartyje su ieškovu susitarė, jog korespondencija bus tvarkoma perduodančios valstybės narės kalba?

3. Jei į antrąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai:

Ar Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad adresatas bet kuriuo atveju negali ja remdamasis atsisakyti priimti tokių dokumento priedų, kurie nesurašyti valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba, jei, vykdydamas savo ūkinę veiklą, jis sudaro sutartį ir susitaria, kad korespondencija bus tvarkoma perduodančios valstybės narės kalba, o perduoti priedai yra tiek susiję su šia korespondencija, tiek surašyti sutarta kalba?

16. Procese dalyvavo *Grimshaw* biuras, *Weiss* biuras, *IHK Berlin*, Prancūzijos, Italijos, Slovakijos bei Čekijos vyriausybės, taip pat Komisija.

17. Per 2007 m. spalio 24 d. posėdį *Weiss* biuras, *Grimshaw* biuras, Prancūzijos vyriausybė ir Komisija pateikė žodines pastabas ir atsakė į Teisingumo Teismo klausimus.

IV — Bylos dalyvių argumentai

A — *Dėl pirmojo prejudicinio klausimo*

18. *Weiss biuro* manymu, Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad adresatas turi teisę atsisakyti priimti dokumentą pagal Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį ir tada, kai įteiktino dokumento priedai nesurašyti valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine

kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba.

visi priedai, nes jų žinojimas turi sudaryti galimybę nuspręsti ne tik dėl gynybos, bet ir dėl jos būdo. Kai kurios gynybos priemonės gali paaiškėti tik iš ieškinio priedų ir nebūtinai yra ieškovo nurodyti aspektai. Galiausiai *Grimshaw* biuras laikosi nuomonės, kad tai, jog ne visi ieškinio priedai išversti, pažeidžia vienodo požiūrio principą, nes vykstant nacionaliniam procesui Vokietijoje visi priedai prieinami vokiečių kalba.

19. *Grimshaw biuras* mano, kad adresatas turi teisę atsisakyti priimti dokumentą, kai valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba nesurašyti vien įteiktino dokumento priedai. Jo teigimu, iš pačios Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio formuluotės matyti, kad dokumentais laikomi ne tik advokatų ieškiniai, bet ir visi įteikimui perduodami raštai bei priedai. Reglamento Nr. 1348/2000 5 straipsnio 1 dalies ir 8 straipsnio 1 dalies prasmė ir tikslas galutinai patvirtina, kad ieškinio priedai taip pat yra „dokumentai“. *Grimshaw* biuras remiasi Teisingumo Teismo procedūros reglamentu (29 straipsnio 3 dalis) ir Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamentu (35 straipsnio 3 dalis), iš kurių matyti, kad ieškinyje ir jo priedai laikomi nedaloma visuma. Ir ieškinyje, ir priedai turėtų būti surašyti ta pačia kalba, t. y. atitinkamais atvejais ta kalba, kurią supranta atsakovas. Vis dėlto, sprendžiant vertimo būtinybės klausimą, vadovavimasis tuo, kas reikalinga atsakovo gynybai, negali būti pakankamą teisinį saugumą užtikrinantis kriterijus. Veikiau turi būti išversti

20. *IHK Berlin* teigia, kad *Grimshaw* biuras su ieškiniu gavo ir atitinkamus priedus. *IHK Berlin* pabrėžia, kad adresato teisė atsisakyti priimti dokumentus pagal Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį, remiantis normos tekstu ir sistema, susijusi tik su parengtais teisiniais dokumentais. Šia prasme priedai nėra dokumentai. Jie veikiau laikytini kitais perduotiniais dokumentais. Siekiant informuoti atsakovą apie ieškinio dalyką ir pagrindą, nebūtina versti didelės apimties priedų, kuriuose kurių tik viena nuostata gali būti reikšminga. Įrodymus dėl nurodytų aplinkybių reikia pateikti vykstant procesui ir šioje stadijoje bet kuriuo metu galima išversti konkrečius ieškinio pareiškimo metu neišverstus dokumentus.

Reikalavimas ieškoviui išversti visus priedus gali kainuoti labai brangiai ir prieštarauti reglamentu siekiamam proceso pagreitinimo tikslui.

narės kalba. Todėl reikia pripažinti adresato, kuriam įteikiamas dokumentas, teisę jį grąžinti, net jei Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalyje nustatyti vertimo reikalavimai nebuvo įvykdyti tik vieno ar kelių priedų atžvilgiu.

21. *Prancūzijos vyriausybė* pabrėžia, kad visų perduodamų dokumentų vertimas į adresatui suprantamą kalbą yra būtina jo interesų apsaugos ir gynybos teisių užtikrinimo sąlyga. Ji taip pat mano, kad galioja vienoda visų įteikiamų dokumentų perdavimo tvarka ir visų pirma vienodos vertimo pareigos, neatsižvelgiant į tai, ar kalbama apie pačius įteiktinus dokumentus, ar apie jų priedus. Priedai yra sudėtinė dokumento dalis. Be to, Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad gaunančioji agentūra dokumentus, kurių vertimo reikalaujama, grąžina perduodančiai agentūrai, jei adresatas nepriima įteiktino dokumento. Taigi iš straipsnio formuluotės išplaukia, kad gali būti reikalaujama visų perduotų dokumentų, o ne tik įteiktino dokumento vertimo.

22. *Italijos vyriausybė*, nurodydama daiktavardžio „dokumentai“ vartojimą daugiskaita, laikosi nuomonės, kad Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog adresatas gali atsisakyti priimti įteiktiną dokumentą, jei jo priedai surašyti kita nei valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės

23. *Slovakijos vyriausybė*, atsižvelgdama į Reglamente Nr. 1348/2000, pirmiausia jo konstatuojamosiose dalyse, įtvirtintą reglamentavimą, teigia, kad, siekiant vienodo reglamento aiškinimo ir taikymo, sąvoka „perduodamas dokumentas“ turėtų reikšti ne tik pagrindinį dokumentą, bet ir kartu su juo adresatui įteiktus priedus. Kad adresatas galėtų išsamiai susipažinti su jam šioje byloje įteiktu dokumentu ir veiksmingai pasinaudoti savo teisėmis perduodančios valstybės narės teisme, jam būtina tiksliai žinoti visų įteiktinų dokumentų turinį. Dėl šios priežasties Slovakijos vyriausybė laikosi nuomonės, kad Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog adresatas turi teisę atsisakyti priimti įteiktiną dokumentą pagal 8 straipsnio 1 dalį ir tada, kai valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba nesurašyti tik įteiktino dokumento priedai.

24. *Čekijos vyriausybės* manymu, ieškinio priedai ir ieškinyš turi būti suvokiami kaip visuma ir jiems turi būti taikoma ta pati taisyklė dėl kalbos. Ši nuomonė pirmiausia paremta tuo, kad vykstant procesui ieškinio priedų reikšmė atsakovui ir teismui suteikia galimybę aiškinti teisę į tinkamą procesą taip, kad ji apima atsakovo informavimą apie priedų turinį. Priedai turėtų būti išversti ir tuo atveju, jei ieškovas didelę jų dalį cituoja ar kitaip pateikia pareikštame ieškinyje. Turi būti pasiekta subalansuota šalių padėtis, kuri byloje reiškia šalių procesinę lygybę. Jei ieškovas prie ieškinio prideda priedą, galima manyti, kad jo turinys jam yra žinomas, todėl ši galimybė turi būti suteikta ir atsakovui. Reikšmingų priedo dalių pateikimas pačiame ieškinyje neturi įtakos atsakovo teisei. Anot šios vyriausybės, Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad adresatas turi teisę atsisakyti priimti dokumentą, net jei kita nei valstybine arba adresatui suprantama kalba surašyti vien dokumento priedai.

25. *Komisija* pirmiausia atkreipia dėmesį į tai, kad paprastai ieškinio priedai skirti papildomai informacijai apie ieškinį suteikti bei ieškinyje pateikiamų duomenų teisingumui

pagrįsti. Todėl iš principo priedai yra sudėtinė ieškinio dalis. Be to, perduodamam dokumentui įvardyti Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalyje vartojama bendrinė sąvoka, o tai parodo, kad ji suvokiama plačiai. Ši sąvoka gali reikšti ir ieškinį, ir jo priedus. Reglamento Nr. 1348/2000 priede pateikta tipinė forma neatsako į klausimą, kas yra perduodamas dokumentas.

26. Reglamento Nr. 1348/2000 dešimtoje konstatuojamojoje dalyje pagrindžiamas Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalyje nustatytas kalbos režimas. Priedų vertimo būtinybė vertinama atsižvelgiant į poveikį ieškinio adresato interesams. Pavyzdžiui, nebūtina versti priedų, jei jų turinys perteikiamas pačiame ieškinyje. Tačiau priedų supratimas kalbiniu požiūriu svarbus adresato interesų apsaugai, jei ieškinyje daroma nuoroda į priedus neperteikiant jų turinio. Jei prieduose buvo būtinų duomenų, kurių nebuvo ieškinyje, atsakovas gali atsisakyti jį priimti, jei jie nėra išversti.

B — *Dėl antrojo prejudicinio klausimo*

27. *Weiss biuras* pažymi, kad Reglamento Nr. 1348/2000 neatitiktų požiūris, jog teisė atsisakyti priimti dokumentą priklauso nuo to, ar adresatas su kita šalimi yra sudaręs sutartį, kurioje susitarė dėl korespondencijos perduodančios šalies kalba. Tokia nuostata nereiškia, kad adresatas iš tikrųjų supranta perduodančios valstybės narės kalbą. Korespondencijai tvarkyti jis gali naudotis vertimų biuro paslaugomis. Susitarimas dėl sutarties kalbos negali būti prilygintas sutikimui bylinėtis atitinkama teismo kalba. Bylinėjantis jau vien dėl specifinės techninės teisinės kalbos adresatui keliami gerokai aukštesni užsienio kalbos mokėjimo reikalavimai nei palaikant sutartinius santykius savo profesinės veiklos srityje.

28. *Grimshaw biuro* manymu, Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis negali būti aiškinama taip, kad adresatas perduodančios valstybės narės kalbą „supranta“ vien jau todėl, kad, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sutartyje su ieškovu susitarė, jog korespondencija bus tvarkoma perduodančios valstybės narės kalba. Faktas, kad perduodamo dokumento adresatas, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sutartyje su ieškovu susitarė, jog korespondencijai bus vartojama perduodančios valstybės narės kalba, tėra netiesioginis jo užsienio kalbos mokėjimo įrodymas. Jei ieškinyš būtų įteikiamas remiantis netiesio-

giniais įrodymais, būtų pažeista teisė būti išklausytam. Tai, kad adresatas sutartyje susitarė, jog korespondencija bus tvarkoma perduodančios valstybės narės kalba, dar nereiškia, kad jis iš tikrųjų supranta šią kalbą. Dogmatiškai taip pat negalima pagrįsti, kodėl privačių subjektų sudaryta sutartis, kuri šalių valia turi galioti tik šiems dviem privatiems asmenims įprastai vykdant sutartį, turėtų riboti subjektyvią viešosios teisės reglamentuojamą adresato teisę būti išklausytam, kurią adresatas turi viešosios valdžios funkcijas atliekančių teismų atžvilgiu.

29. *IHK Berlin* nuomone, šalių susitarimas teisiniams santykiams, dėl kurių kilo ginčas, vartoti konkrečią kalbą turi viršenybę Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punkto atžvilgiu. Toks susitarimas pagrindžia faktinę prielaidą, kad adresatas supranta su konkrečiu teisiniu santykiu susijusį ir sutarta kalba surašytą dokumentą. Jei šalys nustatė, kokia kalba turi būti taikoma jų teisiniui santykiui, ši aplinkybė skirta tinkamam sutarties vykdymui ir taip pat yra reikšminga, kai kilus konfliktui pareiškiamas ieškinyš. Tokiu susitarimu šalys abipusiškai atsisako

galimybės remtis Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punktu sutarties kalba surašyto dokumento gavimo atveju.

30. *Prancūzijos vyriausybės* nuomone, tai, ar perduodančios valstybės narės kalba gali būti laikoma suprantama adresatui Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punkto prasme, turi nuspręsti nacionaliniai teismai, remdamiesi konkrečios bylos aplinkybėmis. Į aplinkybę, kad perduodančios valstybės narės kalba sutarties šalių buvo pasirinkta korespondencijai, gali būti atsižvelgta kaip į vieną iš aspektų.

31. Vis dėlto vien šios aplinkybės nepakanka, kad perduodančios valstybės narės kalba būtų laikoma suprantama adresatui Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punkto prasme ir kad nacionaliniam teismui būtų leista nenagrinėti konkretaus atvejo. Jei perduodančios valstybės narės kalba būtų laikoma suprantama adresatui vien dėl to, kad sutarties nuostata numato korespondencijos tvarkymą šia kalba, būtų sukurta reglamento ribas gerokai peržengianti teisinė prielaida.

32. *Italijos vyriausybės* nuomone, Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad adresatas turi teisę

atsisakyti priimti perduodamą dokumentą arba jo priedus, kurie surašyti kita nei valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba; šiuo atžvilgiu šalių sutartimi korespondencijai pasirinkta kalba neturi reikšmės, net ir tada, kai dokumento priedai adresatui buvo perduoti sutartyje susitarta kalba. Teisė atsisakyti priimti kita nei adresatui suprantama kalba surašytą dokumentą negali išnykti vien dėl aplinkybės, kad šalys susitarė tą kalbą vartoti korespondencijai. Abejotina, kad susitarimai dėl kalbos pasirinkimo sutartimi gali įpareigoti sutarties partnerius ją vartoti ir toje studijoje, kai vykdam sutartinius santykius kyla sunkumų, o ypač tada, kai šalių konfliktas persikelia į teismą.

33. *Slovakijos vyriausybės* nuomone, Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punktas negali būti aiškinamas taip, kad adresatas „supranta“ perduodančios valstybės narės kalbą vien jau dėl to, jog egzistuoja jo ir ieškovo susitarimas, vykdam savo ūkinę veiklą, korespondenciją tvarkyti perduodančios valstybės narės kalba. Slovakijos vyriausybės manymu, privatus adresato ir ieškovo susitarimas dėl perduodančios valstybės narės kalbos vartojimo korespondencijai, vykdam savo ūkinę veiklą, nėra

svarbus siekiant užtikrinti tinkamą įteikimą reglamento prasme.

susitarimu dėl korespondencijai vartojamos kalbos. Todėl aplinkybė, kad nagrinėjamu atveju adresatas, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sutartyje su ieškovu susitarė korespondenciją tvarkyti perduodančios valstybės narės kalba, tegali būti požymis vertinant šios kalbos supratimą. Šis susitarimas savaime dar nėra pakankamas įrodymas, kad adresatas iš tikrųjų supranta perduodančios valstybės narės kalbą.

34. *Čekijos vyriausybės* nuomone, susitarimas dėl konkrečios kalbos vartojimo, vykdydamas ūkinę veiklą, nebūtinai reiškia kalbos mokėjimą Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies taikymo tikslais. Į šalių susitarimą dėl konkrečios kalbos vartojimo gali būti atsižvelgta teismui sprendžiant, ar atsisakymas priimti dokumentą gali būti laikomas piktnaudžiavimu teise, tačiau minėtas susitarimas savaime neduoda viena-reikšmio atsakymo. Pats sutikimas dviejų įmonių korespondencijai vartoti konkrečią kalbą dar nereiškia, kad abi šalys kalbą supranta tiek, jog vykstant teismo procesui, kai ieškinys ir jo priedai surašyti konkrečia kalba, gali veiksmingai ginti savo teises. Todėl *Čekijos vyriausybė* siūlo į antrąjį klausimą atsakyti neigiamai.

C — *Dėl trečiojo prejudicinio klausimo*

35. *Komisija* pažymi, kad niekas Reglamente Nr. 1348/2000 apskritai ir konkrečiai 8 straipsnio 1 dalyje nerodo, jog klausimas, ar adresatas „supranta“ perduodančios valstybės narės kalbą, gali būti sprendžiamas remiantis vien prielaida, o ne faktinio gebėjimo pagrindu. Žodis „suprantama“ yra nuoroda į faktinę, objektyvią būseną, o ne vien į prielaidą, net jei ji gali būti paremta keletu netiesioginių įrodymų, pavyzdžiui, sutartiniu

36. *Weiss biuras* pabrėžia, kad, jei teisė atsakyti priimti neišverstus priedus priklausytų nuo to, ar jie surašyti sutartyje susitarta kalba ir ar yra ryšys su sutarties dalyku, atsakovas turėtų per trumpą laiką apsispręsti dėl teisės atsakyti priimti dokumentą, jei remdamasis vertimu negali nuspręsti, ar šios sąlygos, ypač ryšys su sutartiniu santykiu, įvykdytos. Vien todėl, kad atsakovas įsipareigojo vykdyti sutartį konkrečia kalba, negali būti preziumuojama, jog jis sutinka apriboti savo teisę būti išklaustam tiek, kad jis atsisako informacijos apie teisinio ginčo dalyką (paprastai) jam suprantama kalba.

37. *Grimshaw biuras* teigia, kad, jei Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis būtų aiškinama taip, jog adresatas bet koku atveju negali atsisakyti priimti ieškinio, remdamasis Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalimi, tada, kai jis, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sudaro sutartį ir susitaria, kad korespondencija bus tvarkoma perduodančios valstybės narės kalba, o perduodami priedai yra ir susiję su šia korespondencija, ir surašyti susitarta kalba, tuomet taikant Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį būtų subjektyviai vertinama, ar esama nesąžiningo atsakovo elgesio. Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis negali būti aiškinama taip, kad adresatas, remdamasis Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalimi, bet kuriuo atveju negali atsisakyti priimti tokių dokumento priedų, kurie neparengti valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba, kai jis, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sudaro sutartį ir joje susitaria, kad korespondencija tvarkoma perduodančios valstybės narės kalba, o perduodami priedai yra tiek susiję su šia korespondencija, tiek surašyti susitarta kalba.

38. *IHK Berlin* manymu, adresatas negali atsisakyti priimti dokumento priedų, remdamasis Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalimi, jei vykdydamas savo ūkinę veiklą sutartimi su siuntėju susitarė, kad korespondencija bus tvarkoma perduodančios valstybės narės kalba, o perduodami priedai yra

susiję su šia korespondencija ir surašyti susitarta kalba. Tokiu atveju naudojimasis teise atsisakyti priimti dokumentą yra piktnaudžiavimas teise.

39. *Prancūzijos vyriausybė*, remdamasi Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies formuluote, laikosi nuomonės, kad adresatas turi teisę atsisakyti priimti dokumentą ir jo priedus, surašytus šalių susitarta korespondencijai skirta kalba, kai ši nėra valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybinė kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba. Todėl nei tiesiogiai, nei netiesiogiai negali būti daroma teisės atsisakyti priimti dokumentą, surašytą kita kalba nei numatyta Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalyje, išimtis. Kitoks aiškinimas pažeistų visišką reglamento veiksmingumą.

40. *Italijos vyriausybė* teigia, kad atsisakymas priimti dokumentą gali būti vertinamas kaip piktnaudžiavimas tik tuo atveju, jei priedai visiškai atpasakoti į adresato kalbą išverstame teisminiame dokumente arba visi priedai, neatsižvelgiant į perdavimą, adresatui jau žinomi, nes visi jie yra pateikti su korespondencija, kuri šalių valia tvarkyta perduodančios valstybės kalba. Tačiau nagrinėjamu atveju šios abi sąlygos nebuvo patikrintos. Adresato atsisakymas priimti dokumentą turi būti laikomas teisėtu. Atsižvelgiant į tai, antroji trečiojo prejudicinio klausimo dalis,

esant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo atmetoms aplinkybėms, laikytina nepriimtina, nes neturi reikšmės sprendimui.

41. *Slovakijos vyriausybės* manymu, Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad adresatas turi teisę atsisakyti priimti perduodamą dokumentą ar to dokumento priedus, nesurašytus valstybės narės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba; šiuo atžvilgiu šalių sutartimi korespondencijai pasirinkta kalba neturi reikšmės net ir tada, kai dokumento priedai adresatui buvo perduoti sutartyje susitarta kalba.

42. Dėl trečiojo prejudicinio klausimo *Čekijos vyriausybė* daro nuorodą į dėl antrojo prejudicinio klausimo išdėstytus argumentus ir tvirtina, kad atsakymas į trečiąjį klausimą pateiktas atsakyme į antrąjį.

43. *Komisija* remiasi Reglamento Nr. 1348/2000 dešimtos konstatuojamosios dalies tekstu ir taip pat laikosi nuomonės, kad

dokumento adresato interesai pakankamai apsaugomi, jei jam yra arba gali būti žinomas neišverstų priedų turinys. Pagrindinėje byloje sutarties nuostata dėl kalbos vartojimo taikoma korespondencijai ne tik tarp šalių, bet ir su viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis. Tai apima korespondenciją nesutarimų dėl sutartinių įsipareigojimų atveju ir korespondenciją, susijusią su teismo procesu. Vis dėlto Komisija patikslina, kad galėtų būti tikslinga kitaip aiškinti silpnesnės ir stipresnės šalių sutarties, t. y. vartotojų sutarties, nuostata.

V — Generalinės advokatės vertinimas

A — *Ivadinės pastabos*

44. Reglamentu Nr. 1348/2000 visų pirma siekiama pagerinti ir paspartinti teisminių ir neteisminių dokumentų, kurie turi būti įteikti kitoje valstybėje narėje, civilinėse arba komercinėse bylose perdavimą tarp valstybių narių. Šis geresnis ir spartesnis dokumentų perdavimas netiesiogiai skirtas tam, kad

„vidaus rinka tinkamai veikta“³. Šis teiginys galioja visoms civilinėms bei komercinėms byloms, pavyzdžiui, ginčams dėl komercinių ar vartojimo sutarčių, taip pat dėl deliktų. Reikia pabrėžti, kad civilinių bei komercinių bylų sąvoka Reglamento Nr. 1348/2000 prasme neatitinka šios sąvokos nacionalinėje teisėje⁴.

45. Šioje byloje keliami trys prejudiciniai klausimai. Pirmasis prejudicinis klausimas apskritai reikšmingas dokumentų įteikimams visose civilinėse ir komercinėse bylose. Antrąjį ir trečiąjį savo ruožtu reikėtų apriboti specialia įteikimų, susijusių su verslininkų sudarytomis sutartimis, sritimi.

3 — 2005 m. birželio 28 d. generalinės advokatės C. Stix-Hackl išvada byloje *Leffler* (C-443/03, Rink. p. I-9611, 19 punktas).

4 — Žr. V. Rijavec „Pomen sodb Sodišča ES za opredelitev pojma civilne ali gospodarske zadeve z mednarodnim elementom“, *Podjetje in Delo – PiD* 32, 2007, p. 1147 (žr. 1151 ir paskesnius puslapius), P. G. Mayr, D. Czernich „Europäisches Zivilprozessrecht, eine Einführung“, 2006, 55 ir paskesni puslapiai. Civilinių ir komercinių bylų sąvokos reikšmę Teisingumo Teismas apibrėžia vien pagal reglamentą. Todėl civilinės ir komercinės bylos sąvoką laikytina savarankiška sąvoka, kurią aiškinant būtina atsižvelgti į Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų vykdymo tikslus bei sistemą ir į bendrojo teisės principus, kylančius iš nacionalinių teisės sistemų (2002 m. lapkričio 14 d. Sprendimas *Gemeente Steenbergen*, C-271/00, Rink. p. I-1489, 28 punktas), o tai reiškia, kad ją aiškinant vienos iš valstybių narių teisė nėra lemiamą. Į Teisingumo Teismo praktiką Konvencijos dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų vykdymo ir 2001 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (OL L 12, p. 1; 2004 m. specialiusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 4 t., p. 42) klausimu galima atsižvelgti nagrinėjant, ar esama civilinės arba komercinės bylos pagal Reglamentą Nr. 1348/2000 (S. D. Jastrow „Europäische Zustellungsverordnung“, leid. M. Gebauer, T. Wiedmann „Zivilrecht unter europäischem Einfluss“, 2005, p. 1284 ir B. Heiderhoff „Verordnung (EG) Nr. 1348/2000 des Rates vom 29. Mai 2000 über die Zustellung gerichtlicher und außergerichtlicher Schriftstücke in Zivil- oder Handelssachen in den Mitgliedstaaten“, leid. T. Rauscher „Europäisches Zivilprozessrecht, Kommentar“, 2 tomas, 2-asis leidimas, 2006, p. 1185).

46. Siekiant rasti ieškovo suinteresuotumo greitai ir pigiai įteikti dokumentą bei atsakovo suinteresuotumo turėti galimybę susipažinti su jam pareikšto ieškinio turiniu kompromisą, remiantis teisės doktrina, Reglamente Nr. 1348/2000 atsisakoma ilgai trunkančių ir brangių vertimų, jei adresatas supranta perduodančios valstybės narės kalbą⁵.

47. Nederėtų pamiršti, kad dokumentų įteikimas turi atitikti šiuos prieštarigus imperatyvus: teisę į teisingumo vykdymą, atsakovo apsaugą ir proceso ekonomiją. Todėl minėtų tikslų įgyvendinimas atrodo problemiškas dėl to, kad dokumentų perdavimo paspartinimas gali apriboti atsakovo apsaugą, pavyzdžiui, tuomet, kai nebeužtikrinama, kad atsakovas galės veiksmingai pasirengti gynybai, nesvarbu, ar tai būtų dėl kalbos, laiko ar kitų priežasčių. Tačiau atsakovo apsauga savo ruožtu negali nulemti, kad iš ieškovo atimama teisė į pagal įstatymą įsteigtą teismą, pavyzdžiui, dėl to, kad atsakovas gali sutruk-

5 — A. Stadler „Neues europäisches Zustellungsrecht“, *IPRax*, Nr. 21, 2001, p. 514 (žr. p. 517). Šioje nuostatoje galima matyti Europos dokumentų įteikimo teisės esminę tolesnę raidą. Reikalavimas užsienio kalba parengtus dokumentus išvesti į valstybės, į kurią kreipiamasi, valstybinę kalbą klasikinėje tarptautinėje viešojoje teisėje aiškinamas valstybės, kurioje turi būti įteiktas dokumentas, suverenitetu (E. M. Bajons „Internationale Zustellung und Recht auf Verteidigung“, leid. „Wege zur Globalisierung des Rechts: Festschrift für Rolf A. Schütze zum 65 Geburtstag“, 1999, p. 49 (žr. p. 71)).

dyti įteikimo procedūrą⁶. Reikia aiškiai pabrėžti, kad atsakovo apsauga ar jo teisė būti išklausytam turi pirmenybę proceso ekonomijos atžvilgiu. Supaprastinto tarptautinio įteikimo būdo pasirinkimas Reglamente Nr. 1348/2000 niekaip neturi pakeisti atsakovui, t. y. šioje byloje adresatui, užtikrinamų teisių garantijų⁷.

48. Šioje byloje taip pat kalbama apie tai, ar adresatas valstybėje narėje, į kurią kreipiamasi, moka perduodančios valstybės narės kalbą. Komisija savo studijoje atkreipė dėmesį į kalbos mokėjimo ištyrimo problemą ir konstatavo, kad argumentas dėl perduodančios valstybės narės kalbos nemokėjimo yra esminė atsisakymo priimti dokumentus problema⁸.

49. Pagal Reglamentą Nr. 1348/2000 neišverstų dokumentų įteikimas nėra negalio-

6 — 2005 m. birželio 28 d. generalinės advokatės C. Stix-Hackl išvada byloje *Leffler* (C-443/03, Rink. p. I-9611, Nr. 20).

7 — Žr. E. M. Bajons, nurodyta 5 išnašoje, p. 49 (žr. p. 67). Autorė pabrėžia, kad abipusės šalių teisės būti išklausytam teisme principas atsakovo atveju apima ir galimybę susipažinti su jam pateiktų dokumentų turiniu. Tai mažu mažiausiai reikalinga, kad jis apskritai galėtų suprasti, kokie tai dokumentai.

8 — *Study on the application of Council Regulation 1348/2000 on the service of judicial and extra judicial documents in civil or commercial matters*, Europos Komisija, 2000, 41 ir paskesni puslapiai.

jantis⁹. Vertimo trūkumas gali būti ištaisytas¹⁰. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Reglamente Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, „kad dokumento adresatui atsisakius priimti dokumentą dėl to, kad šis dokumentas parengtas ne valstybės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba, siuntėjas turi galimybę ištaisyti šią situaciją išsiųsdamas prašomą vertimą“¹¹.

50. Reglamente Nr. 1348/2000 8 straipsnis, Teisingumo Teismo manymu, turi būti aiškinamas taip, „kad adresatui atsisakius priimti dokumentą dėl to, kad šis dokumentas parengtas ne valstybės, į kurią kreipiamasi, valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba, šis trūkumas gali būti ištaisytas išsiunčiant dokumento vertimą reglamente numatytu būdu ir per kuo trumpesnę terminą. Siekdamas išspręsti su vertimo nebuvimo ištaisyimo būdu susijusias ir šiame reglamente, kaip jis aiškinamas Teisingumo Teismo,

9 — Pvz., B. Sujecki „Das Übersetzungsfordernis und dessen Heilung nach der Europäischen Zustellungsverordnung: Entscheidung des Europäischen Gerichtshofes vom 8. November 2005“, *ZEUP*, Nr. 15, 2007, p. 353 (žr. p. 359) su nuoroda į 2005 m. birželio 28 d. generalinės advokatės C. Stix-Hackl išvadą byloje *Leffler* (C-443/03, Rink. p. I-9611, Nr. 36). Taip pat H. Rösler, V. Siepmann „Zum Sprachproblem im Europäischen Zustellungsrecht“, *NJW*, 2006, p. 475 (žr. p. 476) ir G. De Leval, M. Lebois „Signifier en Europe sur la base du Règlement 1348/2000; bilan après un an et demi d'application“, leid. „Imperat lex: liber amicorum Pierre Marchal“, 2003, p. 261 (žr. p. 274).

10 — Pvz., 2005 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *Leffler* (C-433/03, Rink. p. I-9611, 38, 39 ir 53 punktai). Dėl įteikimo pagal 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose žr. taip pat H. Gaudemet-Tallon „Compétence et exécution des jugements en Europe: règlement no. 44/2001; Conventions de Bruxelles et de Lugano“, 3-iasis leidimas, 2003, p. 338.

11 — Sprendimo *Leffler*, nurodyto 10 išnašoje, 53 punktas. Ši byla yra viena iš nedaugelio, kurioje nagrinėjamas Reglamente Nr. 1348/2000 8 straipsnis. Teisės doktrinoje buvo teisingai pažymėta, kad dėl teisės atsisakyti priimti dokumentus įgyvendinimo atliktas įteikimas netampa negaliojantis (H. Rösler, V. Siepmann, nurodyta 9 išnašoje, p. 475, žr. p. 476).

nenumatytas problemas, nacionalinis teismas turi taikyti savo nacionalinę procesinę teisę, prižiūrėdamas, kad būtų užtikrintas visiškas reglamento veiksmingumo užtikrinimas atsižvelgiant į jo tikslą¹².

51. *Bundesgerichtshof* pareiškė, kad pagal Vokietijos teisę pats ieškinys ir priedai, į kuriuos jame daroma nuoroda, sudaro nedalomą visumą ir todėl priedai yra ieškinio dalis¹³. Kad būtų užtikrinta atsakovo teisė būti išklaustam, įteikiant ieškinį jis turi gauti tą informaciją, kuri jam būtina apsisprendžiant, ar ir kaip gintis, kai pateikiamas ieškinys¹⁴.

B — *Dėl pirmojo prejudicinio klausimo*

52. Savo pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar teisė atsisakyti

priimti „dokumentą“ pagal Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį taikoma tik ieškiniui ar ir jo priedams.

53. Pirmasis klausimas suformuluotas apibendrintai ir susijęs su visais ginčiais civilinėse bei komercinėse bylose. Kaip minėta 44 punkte, civilinių ir komercinių bylų sąvoka pagal Reglamentą Nr. 1348/2000 neatitinka šios sąvokos nacionalinėje teisėje¹⁵.

54. Visų šalių, išskyrus *IHK Berlin*, manymu, Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ieškinio įteikimo vykstant civiliniam procesui atveju sąvoka „dokumentas“ apima ir ieškinio priedus.

55. Bendrinė sąvoka (*genus*) „dokumentas“ šiame reglamente neapibrėžiama. Atsižvelgiant į nutartį pateikti prejudicinius klausimus, komentarus doktrinoje¹⁶, Komisijos

12 — Sprendimas *Leffler* (pateiktas 10 išnašoje, 71 punktas). Taip pat žr. komentarą, susijusį su įteikimo negaliojimu ir įteikimo trūkumų ištaisymu, pateiktą M. Ekelmans „Signification et notification“, leid. „Revue de droit commercial belge“ (RDC), 2006, p. 362 (žr. p. 367).

13 — Žr. taip pat B. Sujecki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, *EuZW*, Nr. 18, 2007, p. 363 (žr. p. 364).

14 — *Bundesgerichtshof* nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, Nr. VII ZR 164/05, 13 ir paskesni punktai, paskelbta interneto svetainėje www.bundesgerichtshof.de. Šiame sprendime daroma nuoroda į Vokietijos Civilinio proceso kodekso 131 ir 253 straipsnius.

15 — Žr. V. Rijavec (nurodyta 4 išnašoje, p. 1151 ir paskesni), R. G. Mayr, D. Czernich (nurodyta 4 išnašoje, p. 55 ir paskesni), S. D. Jastrow (nurodyta 4 išnašoje, p. 1284) ir B. Heiderhoff (nurodyta 4 išnašoje, p. 1185).

16 — B. Sujecki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 364 ir M. Lebois „L'amorce d'un droit procédural européen: les règlements 1348/2000 et 1206/2001 en matière de signification, notification et de preuves face au process social“, leid. G. de Leval, J. Hubin „Espace judiciaire et social européen: actes du colloque des 5 et 6 novembre 2001“, p. 327 (žr. 339 ir paskesnius puslapius). Pastarojoje studijoje atkreipiamas dėmesys į tai, kad jau kai kurių valstybių narių (Ispanijos, Didžiosios Britanijos, Belgijos, Nyderlandų) nacionalinėje civilinio proceso teisėje yra civilinių procesų skirtumų bendruosiuose ir darbo teismuose, susijusių su dokumentų ir priedų, kuriais pradedamas procesas, turiniu ir apimtimi.

ir Slovakijos vyriausybės argumentus, iš kurių matyti, kad valstybių narių proceso teisė nėra vienoda, sąvoka „dokumentas“ pagal Reglamentą Nr. 1348/2000 Bendrijos teisėje turi būti apibrėžta vienodai ir savarankiškai. Bendrijos teisės sistemoje pirminės ir antrinės teisės sąvokos iš esmės nėra apibrėžiamos atsižvelgiant į vieną ar kelias nacionalinės teisės sistemas, jei tai nėra aiškiai numatyta atitinkamoje nuostatoje¹⁷. Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnyje nėra jokių nuorodų į nacionalinę valstybių narių proceso teisę. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką paprastai Bendrijos teisės nuostatos, kurioje dėl prasmės ir apimties nustatymo aiškiai nėra nuorodos į valstybių narių teisę, sąvokos visoje Bendrijoje aiškintinos savarankiškai ir vienodai, atsižvelgiant į reglamentavimo kontekstą ir atitinkama nuostata siekiamą tikslą¹⁸.

56. Pažodiniai ir sisteminiai argumentai pagrindžia platų nagrinėjamos sąvokos „dokumentas“ aiškinimą nacionaliniame civiliniame procese ir tai, kad adresatas turi teisę atsisakyti priimti dokumentą pagal Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį ir tada, kai valstybės narės, į kurią kreipiamasi,

valstybine kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba nesurašyti tik įteiktino dokumento priedai.

57. Jau aplinkybė, kad paprastai reglamente bendrai ir todėl be nuorodų į galimą apribojimą vartojama bendrinė sąvoka „dokumentas“, turėtų reikšti – ir čia norėčiau pritari *Weiss* biuro, *Grimshaw* biuro, Čekijos, Prancūzijos, Italijos bei Slovakijos vyriausybių nuomonei, – kad civiliniame procese ši sąvoka aiškintina plačiai, o tai bent jau iš principo byloja, kad civiliniame procese į reglamento taikymo sritį patenka ne tik dokumentai, bet ir visi ieškinio priedai¹⁹. Daugiau apie sąvoką „dokumentas“ reglamente nekalbama.

17 — Žr. 1982 m. sausio 14 d. Sprendimą *Corman* (62/81, Rink. p. 13, 8 punktas) ir 1998 m. balandžio 2 d. Sprendimą *EMU Tabac* (C-296/95, Rink. p. I-1605, 30 punktas). Bendrijos teisės sąvokos negali būti apibrėžiamos darant nuorodą į valstybių narių teisės normas (1982 m. kovo 23 d. Sprendimas *Levin*, 53/81, Rink. p. 1035, 10 punktas ir paskesni, H.-J. Schütz, T. Bruha, D. König „Casebook Europearecht“, 2004, 451 ir paskesni puslapiai).

18 — Žr. mano 2007 m. gegužės 3 d. išvadą byloje *Zefeser* (C-62/06, byla dar nagrinėjama), 32 punktą.

19 — Taip pat žr. 2001 m. rugsėjo 20 d. generalinio advokato A. Tizzano išvadą byloje *Leitner* (C-168/00, Rink. p. I-2631, Nr. 29), kuris, aiškindamas 1990 m. birželio 13 d. Tarybos direktyvos 90/314/EEB dėl kelionių, atostogų ir organizuotų išvykų paketų 5 straipsnio 2 dalį, priėjo prie panašios išvados. Toje byloje reikėjo išaiškinti „žalos“ sąvoką. Savo išvados 29 punkte generalinis advokatas pažymėjo: „Jau pati aplinkybė, kad direktyvoje sąvoka „žala“ vartojama bendrąja prasme ir be jokios siaurinančios nuorodos, turėtų lemti – ir čia aš sutinku su Komisijos ir Belgijos vyriausybės pastabomis – platų šios sąvokos aiškinimą, taip bent jau iš principo pritariant pozitūriai, kad į direktyvos taikymo sritį turėtų patekti visos žalos rūšys, priešastiniui ryšiu susijusios su sutarties nevykdymu arba netinkamu vykdymu.“

58. Vykstant civiliniam procesui įteikimo paskirtis – užtikrinti adresato žinojimą apie dokumento turinį, siekiant garantuoti teisę būti išklausytam. Tam reikia, kad jis galėtų suprasti tą dokumentą²⁰. Kadangi, nepaisant anglų kalbos dominavimo tarp-tautiniuose prekybos ir teisės santykiuose, moderni *lingua franca* vis dėlto neegzistuoja, įteikiant formalų ieškinį ir priedus turi būti pridėtas vertimas, kuriuo dokumento įteikimo adresatui suteikiama būtina informacija apie įteiktino dokumento turinį²¹. Šia prasme ieškinio priedai yra jo priklausiniai ir atitinka bendrą teisės principą *accessio cedit principali*²².

59. Tam negali prieštarauti ir nuoroda į Reglamento Nr. 1348/2000 priedo tipinę formą. Šio reglamento priede esančios tipinės formos 6 punkto „Perduodamas dokumentas“ 6.4 punkte minimas „Priedų skaičius“. Kaip teisingai pabrėžia Komisija, tai gali būti laikoma nuoroda į platų sąvokos „dokumentas“ supratimą, nes čia priedai glaudžiai susiję su praktiniu požiūriu

į „perduodamą dokumentą“. *Weiss* biuras teisingai pažymi, kad praktikoje vykstant civiliniam procesui ieškinyje priedai nėra visiškai pakartojami ir jame išdėstomas tik jų esminis turinys bei daromos nuorodos. Dėl šios priežasties teisės būti išklausytam principas reikalauja ir priedų vertimo, nes kitaip visi civilinio proceso šalies argumentai būtų nesuprantami.

60. Pirmosios instancijos teismas yra išreiškęs nuomonę, kad vykstant tiesioginio ieškinio nagrinėjimo procesui „kitų šalių, įskaitant į bylą įstojusių asmenų, dokumentų priedai iš esmės turi būti išversti į proceso kalbą. Šios nuostatos pirmiausia skirtos šalies, siekiančios ginčyti Bendrijos teismo priimtą administracinę priemonę, teisei padėčiai apsaugoti, neatsižvelgiant į tai, kokią kalbą, ypač vykstant išteisminei procedūrai, vartojo minėta institucija“²³.

61. Dokumentų, kuriuos civiliniame procese sudaro ieškinyje ir priedai, vertimas užtikrina

20 — B. Heß „Neue Formen der Rechtshilfe in Zivilsachen im europäischen Justizraum“, leid. „Recht der Wirtschaft und der Arbeit in Europa: Gedächtnisschrift für Wolfgang Blomeyer“, 2004, p. 617 (žr. p. 629) kalba net apie privalomą dokumento ir kartu pateikiamos informacijos vertimą į įteikimo vietos kalbą.

21 — Žr. R. A. Schütze „Übersetzungen im europäischen und internationalen Zivilprozessrecht – Probleme der Zustellung“, *RIW*, 2006, p. 352 (355).

22 — Kai kuriose teisės sistemose, užuot vadovavusiu principu *accessio cedit*, vadovaujamas principu *accessorium sequitur principale*. Abu principai reiškia, kad šalutinis dalykas neišvengiamai seka pagrindinį dalyką (N. Benke, F. Š. Meissel „Juristenlatein“, 2–asis leidimas, 2002, Viena, p. 4).

23 — 1996 m. birželio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *BP Chemicals prieš Komisiją* (T-11/95, Rink. p. II-601, 9 punktas). Teismas atmetė dviejų į bylą įstojusių šalių iš Italijos prašymą dėl jų įstojimo į bylą dokumento priedų neišvertimo į proceso – anglų – kalbą.

atsakovo apsargā. Vis dėlto priedai gali būti ypač didelės apimties, todėl galētu būti neteisinga reikalauti didelės apimties ieškinio priedų vertimo. Tuo atveju, kai prie ieškinio pridedami didelės apimties priedai, Teisingumo Teismo procedūros reglamento 29 straipsnio 3 dalies 3 pastraipoje numatyta: „Didelės apimties dokumentų atžvilgiu gali būti apsiribota jų ištraukų vertimu. Vis dėlto Teisingumo Teismas gali bet kada savo iniciatyva arba šalies prašymu pareikalauti išsamaus arba pilno vertimo.“

2 dalyje²⁴. Man atrodo, kad tokia išeitis dėl atsakovo teisės būti išklaustam ir apskritai dėl atsakovo apsaugos nebūtų tinkama dokumentų įteikimų civilinėse bei komercinėse bylose atvejais. Galima lengvai įsivaizduoti atvejį, kai kasdienis vartotojas sudaro sutartį užsienyje, sąžiningai susitardamas dėl teismo vietos²⁵, ir jam primetama verslininko kalba. Negalima tikėtis, kad paprastas vartotojas moka svetimos valstybės narės kalbą.

62. Toks sprendimas galētu būti pagrįstas ir dokumentų įteikimo užsienio valstybėje civilinėse bei komercinėse bylose atveju. Kai didelės apimties priedai parengti ne valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba, galētu būti apsiribota ištraukų, kuriomis remiamasi ieškinyje, vertimu. Panaši išeitis numatoma ir Konvencijos, įgyvendinančios 1985 m. birželio 14 d. Šengeno susitarimą tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių dėl laipsniško bendrų sienų kontrolės panaikinimo, 52 straipsnio

63. Vis dėlto adresato teisė į dokumentų vertimą jokiu būdu negali būti aiškinama taip, kad prieštarautų Reglamento Nr. 1348/2000 tikslui, kurį visų pirma sudaro teisminių ir neteisminių dokumentų perdavimo civilinėse arba komercinėse bylose tarp valstybių narių pagerinimas ir paspartinimas²⁶.

64. Kaip jau minėta, dokumento, kuris *in concreto* Vokietijos civiliniame procese apima

24 — OL L 239, p. 19; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 2 t., p. 9. Šios konvencijos 52 straipsnio 2 dalyje numatyta: „Jei manoma, kad gavėjas nemoka kalbos, kuria dokumentas parašytas, tas dokumentas arba bent svarbiausios jo ištraukos turi būti išverstos į Susitariančiosios Šalies, kurios teritorijoje yra gavėjas, kalbą ar vieną iš jos kalbų. Jei dokumentą siunčiančiai institucijai žinoma, kad gavėjas moka tik kokią kitą kalbą, tas dokumentas arba bent svarbiausios jo ištraukos turi būti išverstos į tą kalbą.“

25 — „Dėl nesąžiningo susitarimo dėl teismo vietos žr. 2000 m. birželio 27 d. Sprendimą *Océano Grupo Editoria* (C-240/98 iki C-244/98, Rink. p. I-4941).

26 — Žr. šios išvados 44 punktą.

ir ieškinį, ir jo priedus, vertimo trūkumas gali būti ištaisytas papildomai įteikiant išverstus priedus arba, esant didelės apimties priedams, papildomai įteikiant išverstas ištraukas, kuriomis remiamasi pagrindžiant ieškinį²⁷.

valstybės kalbą Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punkto prasme, jei dėl šios kalbos vartojimo korespondencijai tarp šalių ir su viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis buvo susitarta sutartimi, sudaryta vykdančią ūkinę veiklą.

65. Vadovaudamasi tuo, kas išdėstyta, siūlau į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip: Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad dokumento ir priedų įteikimo atveju adresatas turi teisę atsisakyti priimti dokumentą pagal 8 straipsnio 1 dalį ir tada, kai valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba nesurašyti tik įteikiamo dokumento priedai.

67. Pagal Vokietijos teisės doktriną Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punkto formuluotė, pagal kurią adresatas gali atsisakyti priimti įteikiamą dokumentą, jei šis neparengtas adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba, nesuteikia tvirto pagrindo jai interpretuoti²⁸.

C — Dėl antrojo prejudicinio klausimo

66. Savo antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar gali būti preziumuojama, kad adresatas „supranta“ perduodančios

68. Dokumentų įteikimai turi atitikti vienas kitam prieštaraujančius teisės į teisingumo vykdymą, atsakovo apsaugos ir proceso ekonomijos imperatyvus. Civiliniame procese jie garantuoja ieškoviui teisingumo vykdymą. Taip yra todėl, kad ieškinio įteikimas kai kuriose teisės sistemose gali lemti ieškinio nagrinėjimo teisme pradžią ir užtikrinti termino laikymąsi. Perdavus ieškinį atsakovas savo ruožtu sužino apie proceso

27 — Šiuo klausimu sprendimas *Leffler* (nurodytas 10 išnašoje, 38–53 punktai), taip pat B. Sujecki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 364, tačiau autorius neatkreipia dėmesio į didelės apimties priedų problematiką ir su tuo susijusią proceso ekonomiją (vertimo laikas ir vertimo išlaidos).

28 — W. Lindacher „Europäisches Zustellungsrecht — die VO (EG) Nr. 1348/2000: Fortschritt, Auslegungsbedarf, Problemausblendung“, leid. „Zeitschrift für Zivilprozess“, Nr. 114, 2001, p. 179 (žr. p. 187). Aiškinant Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punktą, kad kriterijų būtų galima nesunkiai taikyti ir numatyti, autorius siūlo nesorientuoti į individualų kalbos mokėjimą. Turėtų būti suformuoti pastovūs bendrieji kriterijai. Remiantis šiuo požiūriu preziumuojama, kad adresatui perduodančios valstybės narės kalba bet koku atveju turėtų būti suprantama, jei jis pats yra perduodančios valstybės pilietis. Taip pat turi būti, jei jis yra valstybės, kurios valstybinė kalba yra tokia pati, pilietis.

pradžią, taip užtikrinama jo teisė į gynybą²⁹. Atsižvelgiant į įteikimo taisyklės šios pagrindinės procesinės teisės turi būti suderintos³⁰. Atitinkamai būtina, kad įteikimo taisyklės, viena vertus, nelemtų neproporcingų atsakovo apsaugos ribojimų ir tuo pačiu sudarytų sąlygas greitai proceso eigai. Kita vertus, atsakovo apsauga negali pasiekti tokio masto, kad ieškovas negalėtų vesti teismo proceso, taip galiausiai atimant jo galimybę kreiptis į teismą³¹.

Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punkto prasme. Jei perduodančios valstybės narės kalba būtų laikoma suprantama adresatui vien dėl to, kad sutarties nuostata numato korespondencijos tvarkymą šia kalba, būtų sukurta reglamento ribas gerokai viršijanti įstatymais numatyta prezumpcija.

69. Nagrinėjamoje byloje atstovaujama dviem priešingoms nuomonėms. *IHK Berlin* teigia, kad susitarimas dėl vokiečių, t. y. dėl perduodančios valstybės, kalbos pagrindžia ir faktinę prielaidą, kad adresatas tokį dokumentą supranta, jei jis susijęs su konkrečiu teisiniu santykiu ir surašytas susitarta kalba. Antra vertus, Prancūzijos vyriausybė mano, kad šios aplinkybės savaime nepakanka, kad perduodančios valstybės narės kalbą būtų galima laikyti suprantama adresatui

70. Doktrinoje laikomasi nuomonės, kad kalbos mokėjimui nustatyti dokumento įteikimo užsienio valstybėje atveju Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalyje derinami objektyvūs ir subjektyvūs kriterijai³². Pagal šią doktriną objektyvus kriterijus turėtų būti valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba, o subjektyvus kriterijus – adresato perduodančios valstybės narės kalbos mokėjimas³³.

71. *Bundesgerichtshof* savo prašyme priimti prejudicinį sprendimą konstatavo, kad nė vienas iš atstovavimo įgaliojimus turinčių

29 — Žr. B. Heß „Die Zustellung von Schriftstücken im europäischen Justizraum“, *NJW*, 2001, p. 15.

30 — B. Szejcki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 365.

31 — B. Szejcki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 365.

32 — Žr. A. Malan „La langue de la signification des actes judiciaires ou les incertitudes du règlement sur la signification et la notification des actes judiciaires et extrajudiciaires“, *Les petites affiches – LPA* 392, 2003, Nr. 77, p. 6, J. Sladić „Vročanje v civilnih in gospodarskih zadevah“, *Podjetje in Delo – PiD*, Nr. 31, 2005, p. 1131 (žr. p. 1147).

33 — Fizinio asmens pilietybė, kaip objektyvus kriterijus, atkrenta. Net jei įteikimo adresatas turi perduodančios valstybės, kurios kalbos jis nesupranta, pilietybę, jis gali atsisakyti priimti įteikiamą dokumentą. Galima įsivaizduoti pilietybės įgijimo situokiant arba sportininkų natūralizacijos atvejus (R. A. Schütze 1068 straipsnio komentaras, leid. B. Wic-zorek, R. A. Schütze „Zivilprozessordnung und Nebengesetze, Großkommentar“, p. 9, 12 punktas). Vis dėlto yra ir kitų nuomonių. Turi būti laikoma, kad adresatas supranta perduodančios valstybės narės kalbą, jei jis yra valstybės, kurios valstybinė kalba yra tokia pati, pilietis (B. Heiderhoff, nurodyta 4 išnašoje, p. 1221).

Grimshaw biuro darbuotojų nesupranta vokiečių kalbos. Tačiau neginčijama, kad šio proceso dalyką sudaranti sutartis ir korespondencija parengti vokiečių kalba ir kad buvo susitarta dėl Berlyno teismų jurisdikcijos.

galima manyti, jog šalys moka šią kalbą ir teisė atsisakyti priimti dokumentą gali būti atmesta³⁶.

72. Doktrinoje pabrėžiama, kad iš Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies nėra vienareikšmiškai aišku, kieno kalbos mokėjimu remtis, kai dokumentas įteikiamas juridiniam asmeniui³⁴. Šiuo metu vienintelis tinkamas sprendimas, kuriuo būtų galima atsakyti į šį klausimą, atrodo, yra nuoroda į juridinio asmens buveinę kaip į reikšmingą sąsają nustatant juridinio asmens kalbos mokėjimą³⁵. Kadangi *Grimshaw* biuro buveinė yra Londone, tai būtų anglų kalba. Vis dėlto 1994 m. vasario 16 d. Architekto paslaugų sutartyje buvo konkrečiai susitarta korespondencijai vartoti vokiečių kalbą.

74. Sudėtinga nustatyti, ar adresatas pagal savo individualų kalbos mokėjimą gali suprasti dokumentą, surašytą kita nei valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba. Ar asmuo supranta užsienio kalbą, galiausiai priklauso nuo jo paties nuožiūros³⁷. Elementaraus kalbos mokėjimo teisminių dokumentų supratimui veikiausiai nepakaks. Todėl kalbos mokėjimas turi būti toks geras, kad būtų iš esmės suprantami ir teisiniai dokumentai³⁸. Tai, pavyzdžiui, būtų logiška, kai adresatas, kaip yra šiuo atveju, sutartyje susitarė dėl korespondencijos su šios valstybės viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis perduodančios valstybės kalba. Viešosios valdžios institucijos sąvoka leidžia manyti, kad šalys susitarė dėl korespondencijos kalbos su visomis valstybės institucijomis, kurioms priklauso ir teismai, o ne tik vykdomosios valdžios organai³⁹.

73. Toliau reikia išnagrinėti, ar konkrečios kalbos nustatymas sutartyje reiškia, kad

34 — B. Sujecki „Das Übersetzungserfordernis und dessen Heilung nach der Europäischen Zustellungsverordnung, Entscheidung des Europäischen Gerichtshofes vom 8. November 2005“, p. 359 ir B. Sujecki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 364.

35 — B. Sujecki „Das Übersetzungserfordernis und dessen Heilung nach der Europäischen Zustellungsverordnung, Entscheidung des Europäischen Gerichtshofes vom 8. November 2005“, p. 359.

36 — B. Sujecki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 364.

37 — Žr. P. G. Mayr, D. Czernich, nurodyta 4 išnašoje, p. 182. Individualaus kalbos mokėjimo nustatymo sunkumų kyla ir perduodančiam, ir gaunančiam agentūroms.

38 — Žr. S. D. Jastrow, nurodyta 4 išnašoje, 2005, p. 1269 (žr. p. 1306).

39 — Žr. P. Badura „Staatsrecht“, 3-iasis leidimas, 2003, p. 658 ir H. Mauer *Staatsrecht I*, 4-asis leidimas, 2005, p. 6. P. Badura pažymi, kad valstybės institucija, vykdanči teisingumą, yra teismas.

75. Dėl šios priežasties, jeigu įmanoma, turėtų būti naudojami tik bendri objektyvūs kriterijai, kuriems priklauso ir verslo reikalų bei korespondencijos tvarkymas atitinkama perduodančios valstybės narės kalba. Visiems proceso dalyviams, išskyrus adresatą, individualaus kalbos mokėjimo patikrinimas sudaro labai didelių sunkumų⁴⁰. Kilus ginčui, ar adresatas supranta perduodančios valstybės narės kalbą, tai gali būti išsiaiškinta tik surinkus įrodymus nacionaliniame teisme. Taip gali būti įrodyta, kad dokumento adresatas supranta perduodančios valstybės narės kalbą, kuria surašytas dokumentas⁴¹.

76. Sutarties kalbos nustatymas skirtas tam, kad būtų išvengta supratimo problemų tarp šalių, nekalbančių ta pačia kalba, arba kad jų būtų sumažinta⁴². Jei šalys vykdydamos tarptautinius teisinius santykius susitaria dėl sutarties kalbos, tai yra netiesioginis įrodymas, kad abi sutarties šalys šią kalbą moka. Jeigu vykdant tarptautinius teisinius santykius sutartimi nustatoma perduodančios valstybės narės teismų jurisdikcija arba taikytina teise pasirenkama perduodančios

valstybės teisė⁴³, toks sutartinis sutikimas vykdyti procesą perduodančios valstybės kalba gali būti vertinamas kaip dar vienas netiesioginis kalbos mokėjimo įrodymas. Konkrečiai šioje byloje architekto paslaugų sutarties 10.2 punkte buvo susitarta dėl Berlyno teismų jurisdikcijos.

77. Nors gali susiklostyti tokia situacija, kai viena iš šalių iš tikrųjų nesupranta sutarties kalbos. Tačiau ši sutarties šalis, besiremianti kalbos mokėjimo trūkumu bandant įteikti dokumentą, galiojančiu susitarimu dėl sutarties kalbos leido suprasti, kad ją moka pakankamai⁴⁴. Pagal sąžiningo teisinių santykių dalyvio supratimo matą ji objektyviai sukėlė įspūdį, kad supranta perduodančios valstybės narės kalbą.

78. Susitarimas dėl sutarties kalbos, dėl taikytinos teisės ir visų pirma dėl teismų jurisdikcijos kitai šaliai leidžia tikėtis, kad kita

40 — B. Heiderhoff (nurodyta 10 išnašoje, p. 1222).

41 — Sprendimas *Leffler* (nurodytas 10 išnašoje, 52 punktą).

42 — Dar norėčiau atkreipti dėmesį į 1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Finnboard prieš Komisiją* (T-338/94, Rink. p. II-1617, 48-55 punktai). Šiame sprendime Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad kai pagal Bendrijos teisės aktus oficialios Bendrijos kalbos nėra aiškiai numatyta santykiams tarp Komisijos ir trečiojoje šalyje įsikūrusios įmonės, kuri dalyvavo pažeidžiant Bendrijos konkurencijos taisykles, Komisija turi teisę pasirinkti tą pranešimo apie kaltinimus ir sprendimo kalbą, kurią ši įmonė vartoja korespondencijai su savo pačios pardavimo biurais Bendrijos valstybėse narėse, o ne tą valstybės narės, kurioje yra įmonės įgalioto asmens buveinė, kalbą.

43 — Tokia nuostata galėtų būti formuluojama taip: „Šiai sutarčiai ir jos aiškinimui taikoma Vokietijos Federacinės Respublikos teisė. Išimtinė jurisdikcija priklauso Berlyno teismams.“

44 — Žr. B. SujECKI „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 365 ir paskesni. Šioje byloje komentuodamas sprendimą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, autorius nenagrinėja jurisdikcijos ir taikytinos teisės klausimų.

šalis pakankamai gerai moka perduodančios valstybės narės kalbą⁴⁵. Tai visų pirma galioja tada, kai sutartimi korespondencijai tarp šalių ir su viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis pasirenkama perduodančios valstybės narės kalba⁴⁶.

pasinaudoti teise atsakyti priimti dokumentą pagal Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį⁴⁷. Kadangi tai tėra nuginjama prezumpcija, adresatas turi galimybę ją paneigti pagal valstybės narės, kurioje vyksta civilinis procesas, įrodinėjimo taisykles.

79. Tokiu susitarimu viena šalių parodo, kad jos kalbos mokėjimo pakanka korespondencijai su institucijomis bei kitomis viešosiomis institucijomis tvarkyti. Šiuo atveju reikia manyti, kad būtų pagrįsta daryti nuginjimą teisinę prezumpciją (*praesumptio juris tantum*), jog adresatas turi pakankamai moka kalbą Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punkto prasme, kad suprastų specifinę biurokratinę kalbą, kuri yra ir teismo kalba proceso teisėje. Tokiu atveju būtų galima neleisti

80. Čia dar norėčiau atkreipti dėmesį į vieną Pirmosios instancijos teismo nutartį. Byloje *Hensotherm prieš VRDT*, T-366/04⁴⁸, Pirmosios instancijos teismas į Švedijos įmonės, kuri kaip proceso kalbą administraciniam procesui su VRDT pasirinko anglų kalbą ir šia kalba pati rengė dokumentus, prieštaravimą, kad ji, kaip tarptautiniame versle dalyvaujanti Švedijos įmonė, nemoka anglų kalbos, atsakė, jog šiam prieštaravimui negali būti pritarta.

81. Todėl Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad egzistuoja nuginjama prezumpcija, jog dokumento adresatas supranta perduodančios valstybės narės kalbą šio reglamento prasme, jei, vykdydamas savo ūkinę veiklą,

45 — Žr. Sujecki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 366. Čia gali būti ieškoma analogijos su teisinių sandorių doktrina, pagal kurią valios teorija ir pareiškimo teorija apibrėžia valios išraiškos egzistavimo pagrindą.

46 — Žr. šios išvados 5 punktą, kuriame cituojamos atitinkamos sutarties nuostatos.

47 — B. Sujecki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 366. Kitokia išvada suteiktų dokumentų adresatui per didelę galimybę trukdyti įteikimui. Be to, priešinga išvada reikštų, kad ir šiais atvejais dokumentas galiausiai turėtų būti išverstas į valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalbą. Autorius taip pat akcentuoja, kad vertimo reikalavimas prieštarautų Reglamento Nr. 1348/2000 tikslams, kuriuo, paisant įteikimo adresato apsaugos poreikio, dėl didelių išlaidų ir laiko sąnaudų kaip tik ribojamas vertimo reikalavimas, tuo apskritai siekiant supaprastinti ir paspartinti įteikimą.

48 — 2006 m. rugsėjo 6 d. Pirmosios instancijos teismo nutartis *Hensotherm prieš HABM* (T-366/04, Rink. p. II-65, 43 ir 44 punktai).

sutartyje susitarė, kad korespondencija tarp sutarties šalių ir su viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis bus tvarkoma šios perduodančios valstybės narės kalba. Kadangi tai tėra nuginčijama prezumpcija, adresatas turi galimybę ją paneigti pagal valstybės narės, kurioje vyksta civilinis procesas, įrodinėjimo taisykles.

Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalimi, jei jis, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sudaro sutartį ir susitaria dėl korespondencijos perduodančios valstybės kalba.

82. Apskritai tokia išvada negali galioti vartotojų sutartims, nes pagal objektyvius kriterijus negalima lyginti profesine ir teisine prasme nekompetentingo vartotojo korespondencijos ir verslininko veiksmų bei korespondencijos. Dėl šios priežasties atsakymas į antrąjį klausimą taikytinas tik specialiam atvejui, kai verslininkas, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sutartimi susitaria, kad korespondencija tarp sutarties šalių ir su perduodančios valstybės narės viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis bus tvarkoma šios perduodančios valstybės narės kalba.

84. Iš Reglamento Nr. 1348/2000 aštuntos konstatuojamosios dalies išplaukia, kad „tam, kad būtų užtikrintas veiksmingas šio reglamento įgyvendinimas, įteikiamus dokumentus priimti atsakoma tik išimtiniais atvejais“. Bendrijos teisėje išimtys turi būti aiškinamos siaurai (*singularia non sunt extendenda*)⁴⁹.

D — Dėl trečiojo prejudicinio klausimo

83. Trečiuoju klausimu *Bundesgerichtshof* iš esmės klausia, ar dėl to, kad nėra priedų vertimo, adresatas iš principo negali remtis

85. *Grimshaw* biuras savo pastabose dėl antrojo klausimo remiasi dogmatiniu negalėjimu pagrįsti, kodėl privačių asmenų susitarimas, šalių valia turintis galioti tik vykdant sutartį, turėtų riboti viešosios teisės numatomą subjektyvią teisę būti išklaustam.

⁴⁹ — 2003 m. rugsėjo 9 d. Sprendimas *Jaeger* (C-151/02, Rink. p. I-8389, 89 punktą). Šioje byloje Teisingumo Teismas nustatė, kad 1993 m. lapkričio 23 d. Tarybos direktyvos 93/104/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 307, p. 18; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 2 t., p. 197) 17 straipsnyje numatytos nukrypti leidžiančios nuostatos, kaip Bendrijos teisės aktų išimtys dėl darbo laiko organizavimo, turi būti aiškinamos taip, kad jų taikymo sritis būtų apribota interesų, kuriuos tos nuostatos saugo, gynimu.

86. Abejonių dėl tokio plataus Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalies aiškinimo visų pirma kelia architekto paslaugų 10.2 ir 10.4 punktai, kuriuose susitarta, kad: „ginčai priklauso Berlyno teismo jurisdikcijai“ ir kad architekto paslaugų sutarčiai taikytina Vokietijos teisė. Ši sutarties nuostata kartu su kalbos nuostata, kuria buvo susitarta dėl korespondencijos su perduodančios valstybės narės viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis tvarkymo perduodančios valstybės narės kalba⁵⁰, reiškia konkretų ir veiksmingą pagrindinės teisės atsisakymą⁵¹. Konkrečiai šioje byloje tai reiškia, kad sutikimas dėl perduodančios valstybės narės teismų jurisdikcijos kartu reiškia ir galiojančios teismo kalbos konkrečiame civiliniame procese pripažinimą. Panaši taisyklė galioja ir arbitražinių susitarimų, kai tarptautinės sutarties šalys savo nuožiūra iš anksto nustato arbitražinio proceso kalbą, atveju.

87. Kaip teisingai pažymi Komisija⁵², *Grimshaw* biuro ir *IHK Berlin* sudarytas susitarimas dėl vokiečių kalbos vartojimo yra šiai sutarčiai vykdyti reikšminga sudėtinė

50 — Norėčiau pabrėžti sąvokų „viešoji institucija“ ir „valstybės organas“ panašumą. Taip pat žr. šios išvados 39 išnašą.

51 — Pagal P. Fischinger „Der Grundrechtsverzicht“, *JuS*, 2007, p. 808 pagrindinės teisės atsisakymą reikia suprasti kaip jos turėtojo sutikimą dėl pagrindinių teisių pažeidimo ir konkrečių kišimų į jas.

52 — Komisijos pastabų 31 ir 32 punktai.

jos dalis. Ši sutarties dalis susijusi ne tik su svarbia korespondencija vykdant šią sutartį, bet apima ir korespondenciją nesutarimų dėl sutartinių įsipareigojimų vykdymo atveju bei korespondenciją, susijusią su dėl to vykstančiu teisiniu procesu.

88. Tokiu atveju būtinybė išversti dokumentą iš perduodančios valstybės narės kalbos į valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalbą nebegali būti grindžiama adresato interesų apsauga. Tas, kuris verslo subjektų sudaryta sutartimi su savo partneriu savanoriškai susitarė dėl konkrečios korespondencijos kalbos, vėliau negali remtis tuo, kad laikantis šio kalbos režimo nebuvo apsaugoti jo teisėti interesai. Toks argumentavimas jau patektų į kategoriją *venire contra factum proprium*⁵³. Tokiu atveju priedų, surašytų perduodančios valstybės narės kalba, vertimo reikalavimas nutolsta nuo Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos teisės atsisakyti priimti dokumentą apsaugos tikslo; pritariant tokiai sutarties nuostatai dėl kalbos, paneigiamas suinteresuotumas

53 — Pirmiausia romanų teisės sistemose labiau vartojamas pasakymas *nemo auditur suam propriam turpitudinem allegans*.

gauti vertimą į valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalbą ir dėl to teisė atsisakyti priimti dokumentą pagal Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį netenka savo pateisinimo pagrindo.

nesupranta. Vartotojo, nesuprantančio įmonės jam primestos kalbos, atsisakymas priimti neišverstus dokumentus būtų pateisinamas⁵⁶.

89. Kitu atveju dokumentas į valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalbą turėtų būti išverstas ir tada⁵⁴, kai, pirma, šalys, vykdydamos savo ūkinę veiklą, sudarė sutartį, kurioje nustatė korespondencijos su viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis tvarkymą perduodančios valstybės narės kalba, antra, pasirinko teismų jurisdikciją ir, trečia, pasirinko taikyti perduodančios valstybės narės teisę. Toks rezultatas prieštarautų Reglamento Nr. 1348/2000 tikslui⁵⁵.

90. Galiausiai norėčiau pažymėti, kad toks sprendimas nebūtų tinkamas tarp-tautinių vartotojų sutarčių atveju. Tokiu atveju stipresnė šalis, pavyzdžiui, įmonė, galėtų silpnesnei šaliai, pavyzdžiui, vartotojui, primesti savo kalbą, kurios vartotojas

91. Todėl į trečiąjį klausimą reikia atsakyti, jog Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad adresatas, remdamasis Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalimi, negali atsisakyti priimti ieškinio priedų, kurie surašyti ne valstybės narės, į kurią kreipiamasi kalba, o šalių sutartimi korespondencijai su viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis pasirinkta kalba, jei, vykdydamas savo ūkinę veiklą, jis sudaro sutartį ir joje susitaria, kad korespondencija su perduodančios valstybės narės viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis tvarkoma perduodančios valstybės narės kalba ir perduodami priedai yra tiek susiję su šia korespondencija, tiek surašyti sutarta kalba.

54 — Žr. B. Sujecki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 366.

55 — Žr. šios išvados 44 punktą.

56 — Tai pat žr. B. Sujecki „Das Annahmeverweigerungsrecht im europäischen Zustellungsrecht“, p. 366, kuris tokiomis atvejais mano, kad yra ypatingas adresato (vartotojo) apsaugos poreikis, kurio nėra, jei šalys sudaro sutartį, vykdydamos savo ūkinę veiklą.

VI — Išvada

92. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į *Bundesgerichtshof* prašymą priimti prejudicinį sprendimą atsakyti taip:

1. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad dokumento ir priedų įteikimo atveju adresatas turi teisę atsakyti priimti dokumentą pagal 8 straipsnio 1 dalį ir tada, kai valstybės narės, į kurią kreipiamasi, kalba arba adresatui suprantama perduodančios valstybės narės kalba nesurašyti tik įteikiamo dokumento priedai.
2. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento Nr. 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse 8 straipsnio 1 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip: egzistuoja nuginčijama prezumpcija, jog dokumento adresatas supranta perduodančios valstybės narės kalbą šio reglamento prasme, jei, vykdydamas savo ūkinę veiklą, sutartyje susitarė, kad korespondencija tarp sutarties šalių ir su viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis bus tvarkoma šios perduodančios valstybės narės kalba. Kadangi tai tėra nuginčijama prezumpcija, adresatas turi galimybę ją paneigti pagal valstybės narės, kurioje vyksta civilinis procesas, įrodinėjimo taisykles.
3. Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad adresatas, remdamasis Reglamento Nr. 1348/2000 8 straipsnio 1 dalimi, negali atsakyti priimti ieškinio priedų, kurie surašyti ne valstybės narės, į kurią kreipiamasi

kalba, o šalių sutartimi korespondencijai su viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis pasirinkta kalba, jei, vykdydamas savo ūkinę veiklą, jis sudaro sutartį ir joje susitaria, kad korespondencija su perduodančios valstybės narės viešosios valdžios įstaigomis bei institucijomis tvarkoma perduodančios valstybės narės kalba ir perduodami priedai yra tiek susiję su šia korespondencija, tiek surašyti sutarta kalba.